

**MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM
SAMKVÆMT LÖGUM NR. 63/1993**

**VEGNA BORUNAR RANNSÓKNAHOLU Á
ÖLKELDUHÁLSSVÆÐI OG LAGNINGAR VEGAR AÐ
BORSTAÐ FRÁ SUÐURLANDSVEGI Á HELLISHEIÐI
ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS**

1. INNGANGUR

Með vísan til laga nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum var eftirtalin framkvæmd tilkynnt til frumathugunar hjá Skipulagi ríkisins, samkvæmt 8. grein laganna.

Framkvæmd: Borun rannsóknaholu á Ölkelduhálssvæði og lagningar vegar að borstað frá Suðurlandsvegi á Hellsheiði.

Í auglýsingu um fyrirhugaða framkvæmd sem birt var þann 5. ágúst er, samkvæmt upplýsingum Hitaveitu Reykjavíkur, borholan staðsett á Ölkelduhálsi í Grafningshreppi. Um staðsetningu fyrirhugaðs vegar og borholu er vísað í uppdrátt Fjarhitunar hf. er fylgdi bréfi Hitaveitu Reykjavíkur til Skipulags ríkisins, dagsett 21. september 1994. Vegna ágreinings um jarðamörk og þar með mörk sveitarfélaga er hér ekki tekin afstaða til þess í hvaða sveitarfélagi borstaðurinn er, en undirstrikað mikilvægi þess að úr því verði skorið hið fyrsta.

Framkvæmdin gerir ráð fyrir borun um 2000 m djúprar borholu sem geti blásið og þannig gefið upplýsingar um eðlisástand svæðisins. Hér er um að ræða svipaða borun og á Nesjavöllum og við Kolviðarhól. Notaður verður borinn Jötunn sem fluttur er á staðinn á um tuttugu flutningavögnum. Einnig þarf að flytja á staðinn um 150 tonn af fódurrörum, 140 tonn af sementi og annan varning. Því þarf að leggja veg á staðinn sem þolir þessa umferð svo og að útbúa um 2780 m² borplan. Efni í veg og borplan verður tekið, í samráði við Náttúruverndarráð, úr opnum námum á Hellsheiði, í Ölfusi, Þrengslum eða við Vífilfell. Talið er að borunin taki um 45 daga, að því loknu verður holan látin blása í nokkra mánuði. Síðan er gert ráð fyrir að hægt verði að geyma hana lokaða svipað og holuna við Kolviðarhól. Að borun lokinni verður bor og allur búnaður fjarlægður. Eftir mun standa vegur og borplan og á því kúluhús yfir borholunni og e.t.v. hjódeyfir og lögn að honum ef holan byggir upp háan þrýsting.

Framkvæmdaraðili: Hitaveita Reykjavíkur.

Frumathugun: Framkvæmdin var upphaflega tilkynnt til embættis skipulagsstjóra ríkisins með bréfi dagsettu 30. maí 1994. Þá voru gerðar ýmsar athugasemdir við matsskýrsluna og þeim komið á framfæri á fundi með fulltrúa Hitaveitu Reykjavíkur, Einari Gunnlaugssyni, höfundu skýrslunnar, og óskað viðbótarupplýsinga þar sem framlögð matsskýrsla var ekki talin fullnægjandi. Með bréfi dagsettu 29. júlí 1994 barst nánari lýsing á vegagerð inn á svæðið og loftmynd sem sýnir fyrirhugaða legu vegarins. Var tilkynning um framkvæmdina þá móttækin samkvæmt 7. gr. laga nr. 63/1993 og framkvæmdin auglýst opinberlega þann 5. ágúst 1994. Auglýsingin birtist í Morgunblaðinu, Lögbirtingablaðinu og Sunnlenska fréttablaðinu (2. ágúst 1994).

Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar hjá Skipulagi ríkisins, á skrifstofu Ölfushrepps, og í Úlfjótsskála Starfsmannafélags Reykjavíkur í Grafningi frá 5. ágúst til 12. september 1994. Þá var samið um að frummtasskýrslan lægi einnig frammi í Skíðaskálanum í Hveradölum og var hún send þangað með bréfi Skipulags ríkisins, dagsett 2. ágúst 1994, til Guðmundar Jóhannssonar, Skíðaskálanum Hveradölum. Frummatsskýrslan var hins vegar ekki lögð þar fram á tilsettum tíma samkvæmt upplýsingum Diðriks Sæmundssonar sem fór í Skíðaskálann gagnert til þess að leita sér upplýsinga. Í símtali 19. ágúst staðfesti Guðmundur Jóhannsson að tilkynningin lægi frammi í Skíðaskálanum í Hveradölum.

Leitað var umsagnar sex opinberra umsagnaraðila. Ölfushrepps, Grafningshrepps, Náttúruverndarráðs, Ferðamálaráðs, Þjóðminjasafns Íslands og Hollustuverndar ríkisins. Þá var einnig leitað umsagnar Samvinnunefndar um svæðisskipulag Þingvalla-, Grafnings- og Grímsneshreppa um það hvernig fyrirhuguð framkvæmd samræmdist tillögum sem liggja fyrir um svæðisskipulag. Einnig var leitað umsagnar Landsvirkjunar um hvernig framkvæmdin samræmdist byggingu háspennulínu, samkvæmt staðfestu skipulagi, um svæðið.

Gögn lögð fram við frumathugun:

1. Frummatsskýrsla. Borun rannsóknaholu á Ölkelduhálsi. Mat á áhrifum framkvæmdarinnar á umhverfið. Hitaveita Reykjavíkur apríl 1994.
2. Viðbót við frummatsskýrslu. Borun rannsóknaholu á Ölkelduhálsi. Vegagerð. Hitaveita Reykjavíkur júlí 1994.

2. UMSAGNIR

Leitað var umsagnar **Náttúruverndarráðs** með bréfi dagsettu 3. ágúst 1994 og barst umsögnin með bréfi, dagsettu 17. ágúst 1994. Þar segir meðal annars:

„Umsögn Náttúruverndarráðs er gefin með hliðsjón af þeim gögnum sem fylgdu beiðni yðar og skýrslu eftirlitsmanns ráðsins á Suðvesturlandi og er málið afgreitt í samræmi við samþykkt Náttúruverndarráðs frá 23. júní sl“.

"Rannsóknahola á Ölkelduhálsi umsögn Náttúruverndarráðs.

1. Vegarlagning.

Komið hafa fram tvær tillögur um veg að borsvæðinu, leið 1 og 2, sbr. mynd 1 í skýrslu Hitaveitu Reykjavíkur.

Náttúruverndarráð legst gegn því að leið 2 verði valin með vísan til almennra náttúruverndarsjónarmiða, sbr. og 1.gr. laga nr. 47/1971 um náttúruvernd. Svæðið þar sem leið 2 er áætluð er ósnortið og laust við vegarslóða. Ráðið getur hins vegar fallist á að leið 1 verði valin, með vísan til þess að slóði er fyrir á svæðinu sem nýta má að meira eða minna leyti, vegurinn sést ekki frá Suðurlandsvegi og hugsanlega mætti nýta veginn ef þörf yrði á línuvegi á þessu svæði í framtíðinni.

2. Rannsóknahola.

Náttúruverndarráð legst ekki gegn því að boruð verði rannsóknahola á Ölkelduhálsi enda verði sérstaklega komið í veg fyrir mengun í nálægum straum- og stöðuvötnum og farið að ákvæðum mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994, sbr. reglugerð nr. 378/1994, um mengunarvarnir. Sérstaklega verður að leggja áherslu á verndun vatnasviðs Þingvallavatns. Í þessu sambandi er einkum bent á 4. kafla reglugerðarinnar um varnir gegn vatnsmengun (11. og 12. gr.), 5. kafla um varnir gegn loftmengun svo og 75. gr. hennar.

Eins og fram kemur í gátlista fyrir mat á umhverfissröskun framkvæmda, sem er að finna í viðauka 1 í skýrslu Hitaveitu Reykjavíkur, er gert ráð fyrir að fyrirhuguð framkvæmd muni hugsanlega breyta grunnvatnsstraumum og -kerfum á svæðinu og öðru er varðar efnainnihald eða eðlisfræðilega eiginleika vatns. Enn fremur kemur fram í gátlistanum að hugsanlega muni framkvæmdin spilla núverandi vistkerfi á landi, í vatni og lofti. Afar áriðandi er að beitt sé viðeigandi mótvægisáðgerðum til þess að draga sem mest úr neikvæðum áhrifum og helst að koma í veg fyrir þau með öllu, m.a. með tilliti til urriðastofnsins í Þingvallavatni.

Loks er lögð á það áhersla að frágangur að lokinni rannsókn verði með viðunandi hætti og að ekki verði efnishaugar, tæki eða tól á svæðinu að loknum framkvæmdum".

Hitaveitu Reykjavíkur var send umsögn Náttúruverndarráðs með bréfi, dagsettu 25. ágúst 1994, og Hitaveitan sendi umsögn þar um með bréfi, dagsettu 9. september 1994, þar sem segir:

„Umsögn Náttúruverndarráðs um rannsóknaholu á Ölkelduhálsi er tvíþætt. Annars vegar er fjallað um vegalögn, hins vegar um rannsóknaholu. Farið verður að öllu eftir ráðleggingum Náttúruverndarráðs varðandi vegarlögn og eins og fram hefur komið áður í þessu bréfi þá verður reynt að haga framkvæmdum þannig að sem minnst rask verði, m.a. með því að flytja allt efni að en ekki ýta því upp á staðnum. Meðfylgjandi er afrit af bréfi Landsvirkjunar þar sem fram kemur að hvorki borsvæði né vegalögn stangist á við fyrirhugaða línuhönnun Landsvirkjunar um þetta svæði. Á því svæði sem vegurinn liggur yfir Bitruna mun hann nýtast Landsvirkjun að fullu.

Varðandi borholu tekur Náttúruverndarráð sérstaklega fram að farið verði að ákvæðum mengunarvarnareglugerða til vendar vatns og lofts. Þessi atriði hafa verið höfð í huga og það sem helst kemur til með að menga eru óhreinindi, þ.e. svarf. Til að minnka eða koma í veg fyrir þann þátt verður, eins og kemur fram í greinargerð um borun rannsóknarholu á Ölkelduhálsi, borsvarf látið setjast til í leðjuþró og á yfirfalli höfð olúgildra til öryggis. Ekki er vitað nákvæmlega um samsetningu þess vatns og lofts sem koma mun upp við blástur borholu, en þar er um að ræða sömu efni og fylgja náttúrulegum jarðhita á svæðinu. Telja má líklegt að um svipaðan vökva verði að ræða og á Nesjavöllum og Kolviðarhóli. Í því vatni eru engin eiturefni svo vitað sé og hefur styrkur málma í vatni á Nesjavöllum verið svipaður og í nálægu lindarvatni. Efni í gufu er einkum koldíoxíð (CO_2) og brennisteinsvetni (H_2S). Í mengunarvarnareglugerð er sérstaklega getið um brennisteinsdíoxíð (SO_2). Víða er rætt um útblástur brennisteinsdíoxíðs frá jarðhita, m.a. í skýrslu sérfræðinganeftdar Umhverfissráðuneytisins um útstreymi gróðurhúsalofttegunda á Íslandi árið 1990. Þar er nefnt að ekki séu menn sammála um afdrif brennisteinsvetnis í lofti. Í þessu sambandi má nefna að gerðar voru mælingar á brennisteinsdíoxíði

á nokkrum jarðhitasvæðum sumarið 1993 (skýrsla Orkustofnunar OS-93074/JHD-16). Þar kemur fram að flest mæligildi fyrir brennisteinsdíoxíð liggja nærri óvissumörkum greiningaraðferðar og eru í flestum tilvikum lægri en $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Því er ekki að sjá að um losun eiturefna sé um að ræða við blástur borholu sem stangast geti á við mengunarvarnareglugerð.

Í umsögn Náttúruverndarráðs eru nefnd tvö atriði sem fram koma í gátlista í greinargerð um borun rannsóknaholu á Ölkelduhálsi. Annars vegar er um að ræða hugsanlegar breytingar á grunnvatnsstraumum á svæðinu og hins vegar hugsanlega breytingu á vistkerfi á landi í vatni og lofti.

Varðandi fyrri hlutann var haft í huga að við borun getur verið komið niður í grunnvatnsæðar í efstu jarðlögum. Þar getur tapast út skolvökvi eða vatn streymt inn í borholu. Þessar æðar eru óæskilegar í holunni og eru því fóðraðar af. Steyptar fóðringar koma til með að ná niður á 600-800 m dýpi. Hugsanleg áhrif á grunnvatnsstreymi eru því mjög tímabundin ef þau verða.

Varðandi hugsanlegar breytingar á vistkerfi á landi, í vatni og lofti var haft í huga að við blástur borholu fer heitt vatn út í nálægan læk og aukið hitastig gæti þess vegna haft einhver áhrif á lífríki í lækjum næst holunni. Á þeim stað sem holunni hefur verið valinn staður háttar þannig til að auðvelt er að koma frárennsli við blástur út í lækjarfarveg sem þegar er grafinn og eru ekki líkur á neinu rofi vegna þess. Auk þess kemur þó nokkuð magn af köldu vatni fram á svipuðum slóðum og kemur til með að kæla afrennsli frá holunni mjög fljótt. Hærra hitastig en nú er hlýtur þó alltaf að vera þar sem heitu vatni er blandað saman við. Hvað varðar breytingar á efnainnihaldi er vísað til svars hér að framan".

Leitað var umsagnar **Ferðamálaráðs** (FMR) með bréfi dagsettu 4. ágúst 1994 og barst umsögn dagsett 7. september 1994. Þar segir:

„Stjórn FMR leggur ekki mat á áhrif framkvæmda við borunina á umhverfið. Stjórn FMR er samþykkt vegastæði 1 sem er framhald á núverandi vegaslóða inn að Hengladalsá. Stjórn FMR telur að það sé mikið mál fyrir ferðaþjónustuaðila að fá aðgang að þessum nýja vegi. FMR leggur áherslu á að skipulagðar ferðir verði leyfðar með leiðsögumönnum á bílum inn að borsvæðinu til að auðvelda ferðamönnum að njóta þess fjölbreytta landslags sem þarna er. Með því móti er hægt að bjóða uppá skemmtilegar stuttar eða langar gönguferðir um Ölkelduhálssvæðið og í austanverðum Hengli. Nauðsynlegt er að snyrtiaðstaða verði sett þarna upp og góð yfirlitskort af svæðinu, með fræðandi upplýsingum".

Hitaveitu Reykjavíkur var send umsögn Ferðamálaráðs með bréfi, dagsettu 9. september 1994, og Hitaveitan sendi umsögn þar um með bréfi, dagsettu 14. september 1994, þar sem segir:

„Ferðamálaráð óskar eftir því að vegur verði opinn inn á Ölkelduhálssvæði og þar sett upp snyrtiaðstaða. Vísast til bréfs Hitaveitunnar til Skipulags ríkisins frá 5. ágúst um að hér er um einkaveg að ræða sem skal vera lokaður almennri umferð að kröfu ábúenda og eigenda þeirra jarða sem vegurinn liggur um".

Leitað var umsagnar **Hollustuverndar ríkisins** með bréfi dagsettu 4. ágúst 1994 og barst svar með bréfi dagsettu 26. ágúst 1994. Þar segir meðal annars:

„Formlegt leyfi þarf til losunar fráveituvatns samkvæmt grein 10.1 í mengunarvarnareglugerð nr. 48/1994. Til að unnt sé að veita það þurfa

upplýsingar að liggja fyrir um staðsetningu borholu miðað við vatnaskil og um grunnvatnsstreymi á svæðinu. Einnig þarf upplýsingar um frágang við olúgeymi fyrir borinn.

Borun rannsóknar-og vinnsluholu er fyrsta skrefið að virkjun svæðisins. Meta þyrfti hugsanleg áhrif framhaldsframkvæmda á grunnvatn svæðisins.

Bent er á ákvæði mengunarvarnareglugerðar um hávaðamengun. Hollustuvernd ríkisins gerir ekki athugasemdir við hugsanlega loftmengun vegna rannsóknarholunnar".

Hitaveitu Reykjavíkur var send umsögn Hollustuverndar með bréfi, dagsettu 8. september 1994, og Hitaveitan sendi umsögn þar um með bréfi, dagsettu 9. september 1994, þar sem segir:

„Varðandi *grunnvatn* er vísað í svar hér að ofan vegna umsagnar Náttúruverndarráðs. Varðandi *kísilútfellingar* er nefnt í greinargerðinni “Borun rannsóknaholu á Ölkelduhálsi - Mat á áhrifum framkvæmdar á umhverfið” að vegna aukins styrks kísils í vatni við blástur megi búast við útfellingu kísils í læknum næst holunni. Eftir að vatnið blandast köldu grunnvatni þynnist styrkurinn fljótt niður og útfellingar eiga sér ekki stað. Kísill er eitt af aðalefnum í náttúrunni og það sem hér gæti komið til er að kísilhrúður myndist á steinum næst borholunni. Þess má geta að kísilútfellingar eru mjög víða á Ölkelduhállssvæði við hverji. Varðandi *efnainnihald borleðju og íblöndunarefna* svo og atriði varðandi *olíu* vísast í greinargerð Jarðborana sem hér fylgir með. Um *framtíðarskipulag svæðisins* og nýtingu þess vísast til bréfs Hitaveitunnar til Skipulags ríkisins dags. 30. maí 1994, þar sem vísað er til samtals við Auði Sveinsdóttur landslagsarkitekt sem unnið hefur að tillögum að svæðisskipulagi fyrir svæðið. Nýting jarðhita á þessu svæði er í tillögum að svæðisskipulagi fyrir þetta svæði. *Hávaðamengun* í þessu tilfelli er tvenns konar. Annars vegar er um að ræða vélarhljóð meðan á framkvæmdum stendur (borun) og hins vegar blástur borholu. Það mun einkum vera hávaði við blástur sem áhyggjur þarf að hafa af. Hávaðinn kemur til með að vera mestur næst holunni í blæstri. Við holuna verður settur hljóðdeyfir sem dempar mesta hávaðann. Það fer eftir magni og hlutfalli vatns og gufu hve hávaði er mikill við blástur, en þar er um óþekktar stærðir að ræða. Þar sem þeir hlutir eru óþekktir er gert ráð fyrir svipuðu affli og á Nesjavöllum og við Kolviðarhól. Hljóðdeyfir við borholu verður því sömu gerðar og notaðir hafa verið á þeim svæðum. Það má jafnframt taka fram hér er verið á fjöllum og gert er ráð fyrir blæstri holu einungis í 4 - 6 mánuði”.

Leitað var umsagnar **hreppsnefndar Ölfushrepps** með bréfi, dagsettu 2. ágúst 1994, og barst umsögnin með bréfi, dagsettu 12. september 1994. Þar segir:

„Á fundi hreppsnefndar 25. ágúst s.l. var tekið fyrir erindi yðar vegna borholu Hitaveitu Reykjavíkur á Ölkelduhálsi og vegagerð um Ölfushrepp tengda því.

Hreppsnefnd gerir ekki athugasemd við þessar framkvæmdir.

Varðandi *framtíðarskipulag* og *landnotkun* vísast í vinnu við gerð svæðisskipulags”.

Leitað var umsagnar **hreppsnefndar Grafningshrepps** með bréfi dagsettu 2. ágúst 1994 og barst umsögnin með bréfi dagsettu 9. ágúst 1994. Þar segir:

„Hreppsnefnd Grafningshrepps gerir ekki athugasemdir við fyrirhugaða borun rannsóknarholu á Ölkelduhálsi, né nauðsynlega vegagerð að holunni, eins og framkvæmdin er kynnt hreppsnefnd með bréfi dags. 02.08.1994 ásamt meðfylgjandi gögnum“.

Hitaveitu Reykjavíkur voru sendar umsagnir hreppsnefndanna með símbréfi þann 27. september 1994.

Leitað var umsagnar **Þjóðminjasafns Íslands** með bréfi dagsettu 3. ágúst 1994 og barst umsögn með bréfi dagsettu 20. september 1994. Þar segir meðal annars:

„Á því svæði, sem borun mun fara fram, eru engar fornleifar á fornleifaskrá. Engar upplýsingar um skráðar minjar á þessu svæði er að finna í gögnum fornleifadeildar Þjóðminjasafns Íslands. Ekki verður séð að fornleifar séu í hættu vegna framkvæmdanna“.

Leitað var umsagnar **samvinnunefndar um svæðisskipulag Þingvalla-, Grafnings- og Grímsneshreppa** með bréfi dagsettu 8. ágúst 1994. Svar barst frá formanni samvinnunefndarinnar, Guðrúnu Jónsdóttur, með bréfi dagsettu 24. september 1994 og þar segir:

„Skipulag ríkisins hefur með bréfi 8.8.1994 óskað eftir umsögn Samvinnunefndar um svæðisskipulag Þingvalla-, Grafnings- og Grímsneshreppa um þau áform Hitaveitu Reykjavíkur að bora rannsóknarholu á Ölkelduhálsi í Grafningi. Enginn fundur hefur verið haldinn í nefndinni frá því þetta erindi barst og verður ekki haldinn fyrir en seint í október. Frestur til að svara er hins vegar að renna út. Ég hef því brugðið á það ráð sem formaður nefndarinnar að koma eftirfarandi upplýsingum á framfæri, þannig að auðveldara sé fyrir þá sem um þetta mál fjalla að átta sig á því hvort beiðnin samræmist tillögu að svæðisskipulagi fyrrnefndra hreppa eins og hún liggur fyrir í dag. Hengilssvæðið er á náttúruminjaskrá að stórum hluta og er útivistargildi þess mikið. Svæðið er að sunnanverðu lítt snortið af mannavöldum og er af þeim sem gerst þekktur hrein útivistarparadís. Þá skal þess einnig getið að sá hluti Hengilssvæðisins sem snýr að Þingvallavatni (eða hallar að því) er hluti af vatnasviði Þingvallavatns.“

Í svæðisskipulagstillögunni eins og hún liggur nú fyrir er gert ráð fyrir því að svæðið verði nýtt sem útivistarsvæði og göngusvæði. Ekki er stefnt að umferð ökutækja um svæðið. Þá er í tillögunni gengið út frá því að um vatnasvið Þingvallavatns verði sett sérlög, sem taka mið af þeim sjónarmiðum og samþykktum, sem felast í svæðisskipulagsáætluninni. Þau sjónarmið eru fyrst og fremst fólgin í því að ekkert það verði gert innan vatnasviðsins, sem vatninu eða lífríki þess stafi hættu af. Ef áformaðar boranir samræmast þessum atriðum sem hér hafa verið dregin lauslega fram þá er ekkert við þau áform að athuga að mínu mati, frá okkar hendi.

Svar þetta mun ég leggja fram á fundi samvinnunefndarinnar þegar hann verður haldinn“.

Hitaveitu Reykjavíkur var send umsögn Guðrúnar Jónsdóttur með símbréfi 26. september 1994.

Leitað var umsagnar **Landsvirkjunar**, með bréfi dagsettu 8. ágúst 1994, um það hvernig fyrirhuguð vegagerð nýttist við lagningu fyrirhugaðarar háspennulínu og hvort fyrirhugaður borstaður og rekstur borholu væri ásættanlegur af hálfu Landsvirkjunar

m.t.t. fyrirhugaðrar háspennulínu. Svar barst ekki en með bréfi Hitveitu Reykjavíkur til Skipulags ríkisins, dagsett 9. september 1994, fylgdi ljósrit af eftirfarandi bréfi Landsvirkjunar, dagsett 29. ágúst 1994, til Hitveitu Reykjavíkur.

„Vitnað er í bréf frá Skipulagi ríkisins dags. 8. ágúst 1994 ásamt með hjálögðum upplýsingum, þar sem beðið er um umsögn Landsvirkjunar (LV) við fyrirhuguðum áformum Hitveitu Reykjavíkur (HR) um vegslóða um Bitruna og borun á Ölkelduhálsi. Ennfremur er vitnað til viðbótarupplýsinga sem bárust LV með bréfi dags. 24. ágúst 1994 frá Fjarhitun hf. fyrri hönd HR um sama mál.

Ekki verður séð af gögnum málsins að vegslóðalögn HR né fyrirhugað borsvæði nyrst á Ölkelduhálsi rekist á við fyrirhugaða línulögn LV um þetta svæði. Þar sem vegslóð HR liggur um Bitruna á um 1,5 km kafla samsíða hinni fyrirhuguðu línu og í um 50 m fjarlægð frá henni mun hún nýtast LV að fullu. Á öðrum hlutum leiðarinnar mun vegslóð HR ekki nýtast LV.

Athygli vekur að hið merkta borsvæði liggur nú vel norðan við fyrirhugaða línuleið en einmitt á Ölkelduhálsi færði LV línuleiðina í norður til að hindra ekki borun sunnan línuleiðar. Var þetta gert að sérstakri beiðni HR á sínum tíma”.

Allar umsagnir liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

3. ATHUGASEMDIR

Diðrik Sæmundsson, Friðarstöðum, 810 Hveragerð gerði athugasemdir vegna mats á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra framkvæmda með bréfi, dagsettu 10. september 1994, þar sem segir meðal annars:

„Athygli vekur að gögn varðandi umhverfismat lágu hvergi frammi í Hveragerði þar sem mun styttra er til Hveragerðis frá Ölkelduhálsi en á þá staði sem gögnin áttu að liggja frammi. Tel ég að fyrirhuguð framkvæmd geti komið hvað mest við þá 1600-1700 íbúa sem í Hveragerði eru.

Varðandi vegarstað vil ég benda á að nú þegar er vegarslóði frá Hveradölum, milli hrauns og hlíðar, upp á Járnklið og Bitru norðanverða að Ölkelduhálsi og er sá vegur nú þegar sár á landinum. Mætti ekki bera ofan í þennan veg svo að hann þylði þá flutninga sem um er rætt, þannig að við ættum Bitru sunnanverða óspjallaða? Mér er spurn hvort bora eigi 1-2 rannsóknarholur eða menn ætli að byggja þarna virkjun á næstu árum. Ef raunin verður sú að þarna verði frekari boranir og virkjun mætti spyrja hvort jarðhiti í Hveragerði gæti minnkað í kjölfarið.

Við boranir í Ölfusdal 1957-1960 minnkaði mjög í mörgum hverum og hurfu sumir alveg. Má ekki ætlað að slík náttúruspjöll verði í og við Ölkelduháls og í Reykjadal? Má minna á í þessu sambandi á hver á Ölkelduhálsi og volga á í Reykjadal sem erlendir sem innlendir ferðamenn sækja í til að baða sig. Landslag á þessu svæði er hrjóstrugt, ósnortið og stórfenglegt og hefur mikið aðdráttarafli fyrir íslendinga sem útlendinga. Tvær hestaleigur bjóða upp á ferðir inn á þetta svæði (t.d. Kýrgil, Ölkelduháls og Reykjadal). Þessar hestaleigur eru hestaleigan í Reykjakoti og Eldhestar en sú síðarnefnda hefur náð góðri markaðssetningu erlendis m.a. í Svíþjóð.

Skipulagsyfirvöld (í Hvergerði, innskot Skipulags ríkisins) hafa lagt mjög lið loftkastalakenndum hugmyndum um stofnun og uppbyggingu Hveragerðis sem heilsu- og ferðamannabæjar þar sem umrætt svæði suður og suðaustur af Hengli á að gegna veigamiklu hlutverki ef marka má dreifibréf sem borin voru í hús í Hveragerði í júní síðastliðnum. Fullljóst má vera að hagsmunir Hveragerðis sem ferðamannabæjar, svo ekki sé talað um sem heilsubæjar fara ekki saman við hagsmuni Hitaveitu Reykjavíkur á Ölkeldusvæðinu. Annað hvort verður því að víkja".

Hitaveitu Reykjavíkur var send athugasemd Diðriks Sæmundssonar með símbréfi, dagsettu 13. september 1994, og Hitaveitan sendi umsögn þar um með bréfi, dagsettu 14. september 1994, þar sem segir meðl annars:

„Athugasemdir Diðriks Sæmundssonar. Þar kemur fram ábending um annað vegstæði en það sem gert hefur verið ráð fyrir. Er þar um að ræða að nota sama vegslóða sem nú er milli hrauns og hlíða, yfir Fremstadal og þar upp á Járnklið og Bitru norðanverða.

Þau rök sem lágu fyrir því vegstæði sem valið var og kynnt í auglýsingu voru:

- a) að í framtíðinni væri um einn veg að ræða inn á svæðið sem þannig væri valinn að hann nýttist best því sem á svæðinu gæti verið í framtíðinni. Þar var m.a tekið tillit til nýtingar Landsvirkjunar á veginum vegna háspennulínu sem samþykkt hefur verið á þessu svæði;
- b) að núverandi vegur frá Þjóðvegi 1 á Hellisheiði að Hengladalsá nýttist að fullu;
- c) að sem minnst rask yrði við Hengladalsá og Hengladalir yrðu nánast látnir í friði.

Á því vegarstæði sem Diðrik bendir á þyrfti að byggja upp veg þvert yfir votlendisflóa (sjá gróðurkort) í Fremstadal og lítil sem engin samnýting yrði við væntanlegan línuveg Landsvirkjunar um Bitruna. Þessi kostur mundi því leiða til meira rasks og lengri slóða en núverandi tillaga.

Diðrik spyr um hvort þarna sé um að ræða borun 1-2 rannsóknahola eða hvort menn ætli að byggja þarna virkjun á næstu árum. Ekki er hægt að setja fram neinar hugmyndir um virkjanir fyrr en niðurstöður rannsóknaboranna liggja fyrir. Hér er því einungis um að ræða borun rannsóknaholu. Þess má og geta að boruð var svipuð rannsóknahola við Kolviðarhól árið 1985. Varðandi hugsanlegar breytingar á jarðhita er vitnað til bréfs til Skipulags ríkisins dags. 9. september 1994. Vegna athugasemda um landamerki er vitnað til svars hér að framan (sjá svar Hitaveitu Reykjavíkur við athugasemdum skólastjóra Garðyrkjuskólans á bls. 9, innskot Skipulags ríkisins).

Í athugasemdum Diðriks er fullyrt að hagsmunir Hveragerðisbæjar sem ferðamannabæjar og heilsubæjar fari ekki saman við hagsmuni Hitaveitu Reykjavíkur á Ölkelduhálssvæði og því verði annað hvort að víkja. Ekki er þessi fullyrðing rökstudd nánar, en í þessu sambandi má benda á návist heilsuhælis við jarðhitavirkjun í Svartsengi og aukinn ferðamannastraum að Nesjavöllum með tilkomu virkjunar þar.

Náttúruverndarráði var send athugasemd Diðriks Sæmundssonar með símbréfi, dagsettu 13. september 1994, þar sem óskað var sérstaklega eftir afstöðu ráðsins til

liðar 3 í athugasemdum Diðriks. Svar barst með bréfi, dagsettu 27. september 1994 en þar segir meðal annars:

„Náttúruverndarráð fjallaði um málefnið á fundi í ágúst sl., og tók sína afstöðu varðandi framkvæmdir á þessu landsvæði. Mælt var með vegleið 1 sem merkt er inná skipulagsuppdrátt unninn af Hitaveitu Reykjavíkur. Þau rök sem mæltu með þeirri leið voru meðal annars að vegslóðinn gæti nýst væntanlegri háspennulínu sem ráðgert er að leggja yfir Ölkelduháls.

Rétt er að geta þess að Náttúruverndarráð hefur ekki tekið afstöðu til tillögu Diðriks. Sérfræðingar á skrifstofu Náttúruverndarráðs telja að ekki sé ástæða að taka málið aftur upp á fundi ráðsins, þar sem þau rök sem lágu fyrir afgreiðslu Náttúruverndarráðs að staðsetja vegslóðann samkvæmt tillögu 1 samrýmast ekki tillögu Diðriks Sæmundssonar. Auk þess sem vegslóðinn fer um viðkvæmt land í Fremstadal“.

Athugasemd barst frá **Grétari Unnsteinssyni, skólastjóra, f.h. Garðyrkjuskóla ríkisins** með bréfi dagsettu 11. september 1994 en Hitaveitu Reykjavíkur ber að hafa samráð við hann um val á vegstæði og um aðra þætti er varða umferð um land Reykja, samkvæmt bréfi landbúnaðarráðuneytisins dagsett 26. maí 1994. Í athugasemdum Grétars Unnsteinssonar segir:

„Athugasemdir varðandi auglýsingu um borun rannsóknarholu og lagningu vegar slóða að fyrirhuguðu borsvæði á Nyrðri Brúnkollubletti á vegum Hitaveitu Reykjavíkur.

Í auglýsingu frá Skipulagi ríkisins varðandi ofangreinda framkvæmd er sagt að fyrirhugað borsvæði sé á Ölkelduhálsi, en það er ekki rétt, þar sem Ölkelduháls er lágur háls austan Klambragils, en ekki vestan, þar sem borsvæði Hitaveitu Reykjavíkur er fyrirhugað.

Undirritaður, skólastjóri Garðyrkjuskóla ríkisins á Reykjum í Ölfusi hefur dregið alvarlega í efa þá fullyrðingu Hitaveitu Reykjavíkur að fyrirhugað borsvæði sé í landi Ölfusvatns í Grafningi, og skólastjóri hefur komið því skýrt til skila í viðtölum við talsmenn Hitaveitunnar og eins má sjá það í hjálögðu ljósriti af bréfi landbúnaðarráðuneytisins til Hitaveitu Reykjavíkur dags. 26. maí 1994.

Auk fyrri vettvangsferða á liðnum árum fór undirritaður í vettvangsgöngu á svæðið þann 7. júlí s.l. ásamt þremur starfsmönnum Hitaveitu Reykjavíkur undir forystu Einars Gunnlaugssonar. Skoðað var fyrirhugað borsvæði og reynt að átta sig á landamörkum samkvæmt fyrirliggjandi gögnum sem tekin höfðu verið með. Ferðin var upplýsandi, en skoðanir voru skiptar, og skólastjóri ítrekaði þá skoðun sína að ekki kæmi til greina að fara út í neinar framkvæmdir nema landamerki lægju ljós fyrir og hefðu hlotið formlegt samþykki beggja aðila. Skólastjóri leggur til grundvallar landamerkjalyásingu í landamerkjabréfi sem þinglesið var á manntalsþingi að Kröggólfsstöðum í Ölfusi þann 29. maí 1889 og einnig örnefnalýsingar og skrár. Rætt var einnig um að ekki kæmi heldur til greina að staðsetja rannsóknarholuna á meira áberandi stað heldur en nauðsynlegt væri og leggja áherslu á að velja henni stað í lægð þar sem minnst bæri á henni og þar sem aðkoman væri auðveldust og umhverfisáhrifin minnst. Menn voru sammála um það hvaða staður kæmi þá helst til greina.

Þann 8. sept. 1994 var farin önnur vettvangsganga vegna fyrirhugaðrar vegalagningar að borsvæðinu en í henni tóku þátt Einar Gunnlaugsson og Gestur

Jónsson frá Hitaveitu Reykjavíkur, Sigurður Guðjónsson verkfræðingur frá Fjarhitun, Hilmar Malmquist eftirlitsmaður Náttúruverndarráðs og Grétar J. Unnsteinsson, skólastjóri Garðyrkjuháskólans.

Gengin var sú leið sem álitlegust hafði verið talin er farið var að mæla fyrir veginum, þ.e.a.s. að fara á vaði yfir Hengladalsá, yfir Smjörþýfið, upp á Bitruna þar norð-austur af og síðan norður hana þar til komið væri á gamla vegaslóðann sem liggur í austur yfir á Ölkelduhálsinn og í vestur niður í Fremstadal.

Vegarstæði yfir Brúnkollublettina og staðsetning rannsóknarholu var einnig skoðað, og voru menn sammála um þau atriði, og skipti þá ekki máli í landi hvors aðila holan yrði, heldur væru staðhættir látnir ráða svo að umhverfisáhrifin mættu verða sem minnst.

Rætt var um hugsanleg vegarstæði önnur og gengið um svæðið og aðstæður skoðaðar eftir því sem ástæða þótti til. Kostir og gallar hveftrar leiðar verða ekki frekar raktir hér en benda má á að ofangreind leið gæti einnig komið að notum við fyrirhugaða lagningu háspennulínu síðar meir.

Niðurstæða og athugasemdir undirritaðs, skólastjóra Garðyrkjuháskóla ríkisins á Reykjum í Ölfusi og umsjónarmanns Reykja (Reykjatorfunnar) við auglýsingu Skipulagsstjórnar ríkisins eru eftirfarandi:

1. Lagning vegar eða borun rannsóknarholu kemur ekki til greina fyrr en gengið hefur verið formlega frá landamörkum, samanber það sem hér hefur áður verið sagt.
2. Þegar landamörkum hefur verið komið á hreint, og samþykki hefur verið veitt fyrir borun rannsóknarholunnar, sé staðurinn í landi Reykjatorfunnar, og samningur hefur verið um það gerður, þá skal leggja áherslu á eftirfarandi atriði.
 - 2.1. Vegurinn verði þar sem mælt hafði verið fyrir honum í byrjun september og að öðru leyti staðsettur í samræmi við það sem rætt var um í vettvangsgöngunni þann 08.09.94.
 - 2.2. Rannsóknarholan verði staðsett á þeim stað sem álitlegastur var talinn í vettvangsgöngunni 08.09.94, bæði hvað snertir aðkomu og umhverfisáhrif.

Að svo miklu leyti sem ofangreindar framkvæmdir, ef af verður, eru í landi Reykjatorfunnar, verði við frekar útfærslu þeirra höfð full samráð við skólastjóra Garðyrkjuháskóla ríkisins, samanber bréf landbúnaðarráðuneytisins dags. 26. maí 1994".

Hitaveitu Reykjavíkur var send athugasemd skólastjóra Garðyrkjuháskóla ríkisins með símbrefi, dagsettu 13. september 1994, og Hitaveitan sendi umsögn þar um með brefi, dagsettu 14. september 1994, þar sem segir:

„Umsögn skólastjóra Garðyrkjuháskóla ríkisins. Í umsögninni kemur fram samþykki við það vegstæði og borstæði sem kynnt var í vettvangsferð 8. september 1994 að uppfylltum skilyrðum um landamerki. Varðandi landamerki og legu borholu er vísað til bréfs Hitaveitu Reykjavíkur til Landbúnaðarráðuneytis dags. 11. ágúst 1994 svo og bréfs Landbúnaðarráðuneytis dagsett 12. september 1994 sem hér fylgja".

„Fylgibréf:

Bréf Hitaveitu Reykjavíkur til Landbúnaðarráðuneytis dags. 11.08.94

Bréf Landbúnaðarráðuneytis til Hitaveitu Reykjavíkur dags. 12. september 1994".

Allar athugasemdir liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

4. ÁLIT OG GREINARGERÐIR

Hitaveita Reykjavíkur sendi Skipulagi ríkisins eftirfarandi bréf, dagsett 4. ágúst 1994.

„Með bréfi dagsettu 29. júlí 1994 sendi Hitaveita Reykjavíkur lýsingu á vegagerð inn á Ölkelduhálssvæðið svo og yfirlýsingu eigenda og ábúenda um að þeir séu samþykkir ofangreindum framkvæmdum. Það skal tekið fram að hér er um að ræða einkaveg sem samkvæmt samningi við landeigendur skal lokaður allri almennri umferð“.

Skipulags ríkisins óskaði með bréfi dagsettu 9. ágúst 1994 til Hitaveitu Reykjavíkur eftirfarandi upplýsinga.

- „1. Umsagnar Vegagerðar ríkisins um tengingu vegar að borsvæði við þjóðveg nr. 1 á Hellisheiði.
2. Umsagnar Grétars Unnsteinssonar, Garðyrkjuskóla ríkisins, um lagningu vegar á Ölkelduháls sbr. bréf Hitaveitu Reykjavíkur dags. 30. maí 1994.
3. Hvert farið verður með leðju/borsvarf og það urðað.
4. Hvar efni verður tekið í veginn og borplanið.
5. Að spáð sé fyrir um hvar búast má við röskun á yfirborðsjarðhita við blástur rannsóknarholu.
6. Upplýsingar um rannsóknir sem unnar hafa verið á lífríki í og við hverri næst fyrirhuguðum borstað og í Hengladalsá ásamt spá um hvaða röskun fyrirhugaðar framkvæmdir muni geta haft á lífríkið“.

Hitaveita Reykjavíkur svaraði bréfi skipulagisins með bréfi dagsettu 9. september 1994 þar sem segir meðal annars.

„1. *Umsögn Vegagerðar ríkisins.* Hér með fylgir afrit af bréfi Vegagerðar ríkisins varðandi tengingu vegar að borsvæði við þjóðveg nr.1 á Hellisheiði. Hitaveitan mun fara að óskum Vegagerðarinnar“.

Í framangreindu bréfi Vegagerðar ríkisins segir meðal annars:

„Leyfi þetta er veitt með eftirfarandi skilmálum:

1. Vegurinn að Ölkelduhálsi verði einkavegur og almenn umferð bönnuð, þegar framkvæmdum Hitaveitunnar lýkur“.

„2. *Kynning á vegarstæði fyrir landeigendum.* Tvívegis hefur verið farið með Grétari Unnsteinssyni, skólastjóra Garðyrkjuskóla ríkisins á Reykjum um svæðið. Engar athugasemdir komu fram um legu vegarins í landi Reykja. Ennfremur hefur verið farið með Guðmundi Birgissyni á Núpum um svæðið, en hann er fulltrúa bænda í Ölfusi sem eiga land þar sem vegurinn mun fara um. Var hann sáttur við legu vegarins um það land. Í ferð 8. september 1994 með Grétari Unnsteinssyni og Hilmari Malmquist, eftirlitsmanni Náttúruverndarráðs komu fram vangaveltur um hvar hentugast væri að fara upp á Bitruna í landi Núpa. Þeir munu koma með athugasemd þar um ef þeim þykir ástæða til.“

3. *Urðun leðju/borsvarfs.* Eins og fram kemur í greinargerðinni um borun rannsóknarholu á Ölkelduhálsi þá mun allt efni sem kemur upp við borunina verða sett í safnþró til þess að það renni ekki út í lækjarfarvegi og hafi þannig áhrif á lífríkið í lækjunum. Mest er hér um að ræða borsvarf, sem er náttúrulegt efni af staðnum. Í lok borunar er því um sand að ræða sem hægt er að jafna úr á staðnum og ganga frá eins og öðru jarðefni sem flutt hefur verið á staðinn. Við gerð borplans verður jarðvegi ýtt til hliðar, en í lok framkvæmdar jafnað yfir og sáð í. Jafnframt er bent á greinargerð Jarðboranna hf. - Ölkelduháls - umhverfismengun við borun háhitaholu sem hér fylgir með.

4. *Efnistaka.* Efni í veg og borplan verður ekið á staðinn, en ekki ýtt upp. Ekki stendur til að opna neinar nýjar námur vegna þessara framkvæmda. Náttúruverndarráð, í bréfi dags. 12. október 1993, hefur bent á opnar námur á Hellisheiði og hefur verið haft samband við eiganda þeirra vegna efnistöku. Þær námur verða notaðar þar sem það efni hentar, en að öðru leyti verður efni sótt í opnar námur í Ölfusi, Þrengslum eða við Vífilsfell.

5. *Röskun á yfirborðsjarðhita við blástur rannsóknaholu.* Á Nesjavöllum hafa verið boraðar 13 djúpar holur, svipaðar þeirri sem til stendur að bora á Ölkelduhálsi. Þar hefur ekki orðið vart við breytingar á yfirborðsvirkni sem tengja má borunum. Borholu á Ölkelduhálsi hefur verið valinn staður í nokkurri fjarlægð frá aðal jarðhitavirkninni. Því eru ekki taldar líkur á að breytingar verði á yfirborðsvirkni jarðhitans við borun eða blásturs holu á Ölkelduhálsi. Þá má einnig benda á að breyting verður á yfirborðsjarðhita þó svo ekki sé um boranir að ræða. Á Þeistareykjum var jarðhiti kortlagður nákvæmlega 1982 og aftur um 10 árum síðar. Á þessum tíma hafði mikil breyting orðið á jarðhitavirkni af náttúrulegum völdum. Eins og fram kemur í greinargerð um borun rannsóknaholu á Ölkelduhálsi þá hefur jarðhita á svæðinu verið lýst nákvæmlega og teknar myndir af jarðhitastöðum til að hægt verði að gera samanburð á virkni. Auk þess hefur innrautt geislunarsvið verið mælt í flugi í sama tilgangi.

6. *Rannsóknir sem unnar hafa verið á lífríki.* Þær rannsóknir sem unnar hafa verið á lífríkinu á þessu svæði eru að mestu unnar í sambandi við Þingvallavatns-rannsóknir (Pétur M. Jónasson, ritstjóri). Má þar nefna greinar um gróðurfar, fugla- og dýralíf sem ná yfir þetta svæði. Nefna má að gróður- og jarðakort var gefið út af þessu svæði árið 1990 (útg. Rannsóknastofnun Landbúnaðarins). Ekki hafa verið unnar sérstakar rannsóknir á lífríki næst hverum svo vitað sé. Eins og fram kemur að ofan hefur væntanlegri borholu verið valinn staður í nokkurri fjarlægð frá aðal hveravirkninni. Þau áhrif sem framkvæmdir koma til með að hafa á lífríki eru helst vegna gróðurs, þ.e. vegagerð og plangerð. Eins og fram kemur á gróðurkorti þá kemur vegur fyrst til með að fara um graslendi fyrstu 200-300 m en eftir það um mosaþembur og mela. Allt efni í vegi verður flutt að eins og áður hefur komið fram og er það til að koma sem mest í veg fyrir gróðurskemmdir. Varðandi Hengladalsá og svæðið þar í kring þá verður farið yfir ána á vaði á einum stað. Núverandi slóði inn á svæðið er aftur á móti inn eftir Hengladalsá og er farið yfir hana 10-15 sinnum á vaði. Því eru líkur á að vegagerð inn á Ölkelduháls draga úr röskun á lífríki árinna. Eftir að framkvæmdum lýkur er gert ráð fyrir að vegurinn verði lokaður í hrauninu sunnan Hengladalsár að beiðni landeigenda og Vegagerðar ríkisins. Þar með eru líkur á að umferð eftir Hengladalsá geti lagst af að mestu.

Fylgibréf:

Bréf Vegagerðar ríkisins dags. 09.08.94

Bréf Jarðboranna hf. dags. 5. september 1994

Bréf Landsvirkjunar dags. 29.08.1994"

Hitaveita Reykjavíkur sendi símbréf, dagsett 21. september 1994, til Skipulags ríkisins þar sem segir:

"Meðfylgjandi er kort af fyrirhuguðu vegarstæði þar sem vegurinn hefur verið hnitaður inn skv. mælingum sem byggja á merkingum sem kynntar voru í vettvangsferð með Grétari Unnsteinssyni, Garðyrkjuskóla ríkisins og Hilmarí Malmquist eftirlitsmanni Náttúruverndarráðs 8. september 1994".

Greinargerðir og álit liggja frammi hjá Skipulagi ríkisins þar til kærufrestur er liðinn.

5. NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR

Markmið framkvæmdarinnar

Hitaveita Reykjavíkur vinnur að rannsóknum á jarðhita Hengilssvæðisins og stefnir að borun rannsóknaholu vestarlega á Ölkelduhálssvæðinu, til þess að kanna eðlisástand jarðhitakerfisins þar.

Umhverfisáhrif

Flestar athugasemdir og umsagnir fjalla um staðarval vegar að borstaðnum. Fram hefur komið að hér verður um einkaveg að ræða sem ekki verður opinn almennri umferð. Öllu efni verður ekið í veginn og hann byggður þannig að hann þoli flutninga borsins á borstað. Við leiðarval er lögð áhersla á að jarðrask verði sem minnst og að vegur falli sem best að landslagi og fyrirhugaðri landnýtingu svæðisins. Þau sjónarmið eru ríkjandi, í umsögnum Náttúruverndarráðs, Ferðamálaráðs og skólastjóra Garðyrkjuskóla ríkisins (sem er fulltrúi Landbúnaðarráðuneytisins, sem er eigandi Reykja), að við val á vegstæði skuli nýta fyrirbyggjandi veg frá Þjóðvegi 1 (samanber vegstæði 1 í frummatsskýrslu) á Hellisheiði að Hengladalsá, að raski við Hengladalsá verði haldið í lágmarki og að ekki verði farið um Hengladali. Fulltrúi landeigenda í Ölfusi er einnig sáttur við það leiðarval. Fram kemur í bréfi frá Landsvirkjun að þennan veg megi einnig nýta við lagningu væntanlegrar háspennulínu sem leggja á yfir Hellisheiði, samkvæmt staðfestu skipulagi.

Í tillögu að svæðisskipulagi Þingvalla- Grafnings- og Grímsneshreppa, sem verið er að vinna að, er gert ráð fyrir að svæðið verði nýtt sem útivistar- og göngusvæði. Ekki er stefnt að umferð ökutækja um svæðið. Einnig setja landeigendur í Ölfusi og Vegagerð ríkisins fram þau skilyrði fyrir lagningu vegarins að almenn umferð um hann verði ekki leyfð. Ekki verður því komið til móts við óskir Ferðamálaráðs um að vegurinn nýtist til aksturs langferðabíla eða fyrir annan almennan akstur, þar sem þær stangast á við núverandi hugmyndir um nýtingu svæðisins.

Samkomulag er um staðarval borplans milli landeigenda, Náttúruverndarráðs og Hitaveitu Reykjavíkur, en því hefur verið valinn staður þar sem eins lítið ber á því og

kostur er. Öllu efni verður ekið í borplanið. Hugsanlegt jarðrask utan borplansins verður við öflun skolvatns úr upptakakvísl Þverár og vegna frárennslis frá bornum. Því verðu þó haldið í lágmarki.

Í gátlista í matsskýrslu Hitaveitu Reykjavíkur, viðauka 1 og í umsögn Náttúruverndarráðs er bent á að framkvæmdin muni hugsanleg spilla núverandi vistkerfi á landi, í vatni og lofti. Ekki er vitað nákvæmlega um samsetningu þess vatns og lofts sem koma mun upp við blástur holunnar en þar er um að ræða sömu efni og fylgja náttúrulegum jarðhita á svæðinu. Við blástur fer heitt vatn út í læk og aukið hitastig gæti haft einhver áhrif á lífríki í lækjum næst holunni. Í tillögu að svæðisskipulagi Þingvalla- Grafnings- og Grímsneshreppa er gengið út frá þeim sjónarmiðum að ekkert verði gert á vatnasviði Þingvallavatns sem vatninu eða lífríki þess stafar hættu af. Náttúruverndarráð leggur einnig áherslu á að komið verði í veg fyrir mengun í nálægum straum- og stöðuvötnum. Í svörum Hitaveitu Reykjavíkur kemur fram að við boranir á Nesjavöllum og við Kolviðarhól hafi ekki fundist nein eiturefni í vatni úr borholunum og styrkur málma í vatni á Nesjavöllum hafi verið svipaður og í nálægu lindavatni. Þá er ekki talið að við blástur borholunnar verði um að ræða losun eiturefna sem stangist á við mengunarvarnareglugerð. Til að tryggja sem best að vistkerfi verði ekki spillt er mikilvægt að farið sé að ákvæðum mengunarvarnareglugerðar.

Efni í gufu er einkum koldíoxíð (CO_2) og brennisteinsvetni (H_2S). Komið hefur fram að menn eru ekki sammála um hvað verður um brennisteinsvetni í lofti. Í mengunarvarnareglugerð er sérstaklega rætt um brennisteinsdíoxíð en mælingar á því á jarðhitasvæðum sýna gildi sem eru á óvissumörkum greiningaraðferða.

Hugsanleg áhrif á grunnvatnsstreymi verða mjög tímabundið, ef einhver, þar sem steyppt verður í allar æðar allt niður á 600-800 m dýpi. Ekki er búist við áhrifum á yfirborðsjarðhita frekar en á Nesjavöllum þar sem boraðar hafa verið 13 djúpar holur án breytinga á yfirborðsjarðhita sem hægt er að tengja borunum.

Hávaði verður nokkur á meðan á vegagerð, borun og frágangi stendur og svo þegar holan blæs (4-6 mánuðir) en hann verður deyfður eins og kostur er.

Í athugasemdum Hollustuverndar ríkisins kemur fram að borun rannsóknaholu sé fyrsta skrefið í virkjun svæðisins og að meta þyrfti hugsanleg áhrif framhaldsframkvæmda á grunnvatn svæðisins. Diðrik Sæmundsson spyr hvort virkjun svæðisins kunni að valda minni jarðhita í Hveragerði. Í máli því sem hér um ræðir er einungis verið að fjalla um staðsetningu og borun einnar rannsóknaholu og umhverfisáhrif þeirrar framkvæmdar. Algjör óvissa ríkir um það til hvers niðurstöður rannsókna leiða og ljóst að ef óskir koma fram um frekari boranir verði að kanna umhverfisáhrif mun nánar áður en heimildir fyrir þeim eru veittar.

Í athugasemdum skólastjóra Garðyrkjuskóla ríkisins kemur fram að mörk jarðanna Ölfusvatns í Grafningshreppi og Reykjatorfunnar í Ölfushreppi séu óljós á umræddu svæði og borholan því ekki óumdeilanlega í landi Ölfusvatns. Hitaveita Reykjavíkur hefur fallist á að svo sé. Mikilvægt er að úr þessu verði skorið sem fyrst vegna leyfisveitinga fyrir framkvæmdum.

Niðurstaða skipulagsstjóra ríkisins.

Niðurstaða skipulagsstjóra ríkisins er að fallist er á borun rannsóknaholu á Ölkelduhálssvæði og lagningu aðkomuvegar svo sem lega fyrirhugaðra mannvirkja er sýnd á uppdrætti Fjarhitunar hf er fylgdi bréfi Hitaveitu Reykjavíkur til Skipulags ríkisins dagsettu 21. september 1994 með skilyrðum er varða legu og gerð vegar, efnistöku, jarðrask og mengunarvarnir.

6. SKIPULAG

Engar formlegar skipulagsákvæðanir liggja fyrir um umrætt svæði. Hins vegar liggur fyrir að mestu fullbúin tillaga að svæðisskipulagi fyrir Þingvalla- Grafnings- og Grímsneshreppa, sem samkvæmt framlögðum gögnum Hitaveitu Reykjavíkur nær yfir borstaðinn og örstuttan hluta vegarins næst honum, en í þeirri tillögu er ekki gert ráð fyrir borholu ásamt aðkomuvegi.

Gera þarf skipulagsuppdrátt í mælikvarða. 1:5 000, þar sem hinn fyrirhugaði borstaður verði auðkenndur ásamt aðkomuvegi. Viðkomandi hreppsnefnd þarf að samþykkja uppdráttinn og senda hann skipulagsstjórn ríkisins til afgreiðslu sbr. 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964.

7. ÚRSKURÐARORÐ

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins yfirfarið gögn þau sem fram voru lögð af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, ásamt umsögnum, athugasemdum, og svörum framkvæmdaraðila við þeim. Niðurstaða skipulagsstjóra ríkisins er að fallist er á borun rannsóknaholu á Ölkelduhálssvæði og lagningu aðkomuvegar svo sem lega fyrirhugaðra mannvirkja er sýnd á uppdrætti Fjarhitunar hf er fylgdi bréfi Hitaveitu Reykjavíkur til Skipulags ríkisins dagsettu 21. september 1994 með eftirfarandi skilyrðum.

1. Öllu efni verði ekið í veg og borplan og jarðvegi ekki ýtt upp í vegstæðið eða borplan, né til hliðar. Hæð vegfyllingar og breidd verði haldið í algjöru lágmarki þannig að sem minnst beri á veginum.
2. Efnistaka vegna vegagerðar og borplans, frágangur vegar, borplans og borsvarfs verði í samráði við Náttúruverndarráð.
3. Uppfyllt verði ákvæði, mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994, sbr. reglugerð nr. 378/1994 um mengunarvarnir og leyfi til losunar fráveituvatns.
4. Gengið verði frá skipulagsuppdrætti og hann sendur skipulagsstjórn ríkisins til afgreiðsu sbr. 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964.

8. LEYFI TIL FRAMKVÆMDAR.

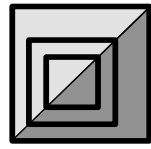
Áður en framkvæmd getur hafist þarf viðkomandi sveitarstjórn að gefa út formlegt leyfi til framkvæmdar, þar sem tekið er fullt tillit til úrskurðar skipulagsstjóra.

9. KÆRUFRESTUR

Úrskurð þennan má kæra til umhverfisráðherra til og með 31. október 1994.

Reykjavík 30. september 1994

Stefán Thors
Skipulagsstjóri ríkisins

SKIPULAG RÍKISINS

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS VEGNA BORUNAR RANNSÓKNAHOLU Á ÖLKELDUHÁLSSVÆÐI OG LAGNINGAR VEGAR AÐ BORSTAÐ FRÁ SUÐURLANDSVEGI Á HELLISHEIÐI

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins yfirfarið gögn þau sem fram voru lögð af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu og síðar, ásamt umsögnum og athugasemdum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Skipulagsstjóri úrskurðar að fallist er á umrædda framkvæmd með eftirfarandi skilyrðum.

1. Öllu efni verði ekið í veg og borplan og jarðvegi ekki ýtt upp í vegstæðið eða borplan, né til hliðar. Hæð vegfyllingar og breidd verði haldið í algjöru lágmarki þannig að sem minnst beri á veginum.
2. Efnistaka vegna vegagerðar og borplans, frágangur vegar, borplans og borsvarfs verði í samráði við Náttúruverndarráð.
3. Uppfyllt verði ákvæði, mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994, sbr. reglugerð nr. 378/1994 um mengunarvarnir og leyfi til losunar fráveituvatns.
4. Gengið verði frá skipulagsupprætti og hann sendur skipulagsstjórn til afgreiðsu sbr. 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964.

Úrskurðurinn í heild sinni fæst hjá embætti skipulagsstjóra ríkisins, Laugavegi 166, 150 REYKJAVÍK.

Úrskurðinn má kæra til umhverfisráðherra til og með 31. október 1994.

Skipulagsstjóri ríkisins

Til fjölmiðla

30. október 1994

**FRÉTTATILKYNNING FRÁ EMBÆTTI SKIPULAGSSTJÓRA
RÍKISINS VEGNA MATS Á UMHVERFISÁHRIFUM**

**ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS VEGNA BORUNAR
RANNSÓKNAHOLU Á ÖLKELDUHÁLSSVÆÐI OG LAGNINGAR VEGAR
AÐ BORSTAÐ FRÁ SUÐURLANDSVEGI Á HELLISHEIÐI**

Með vísun til 8. greinar laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins yfirfarið gögn þau sem fram voru lögð af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, ásamt umsögnum, athugasemdum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Skipulagsstjóri úrskurðar að fallist er á borun rannsóknaholu á Ölkelduhálssvæði og lagningu vegar að borstað frá Suðurlandsvegi á Hellisheiði með eftirfarandi skilyrðum.

1. Öllu efni verði ekið í veg og borplan og jarðvegi ekki ýtt upp í vegstæðið eða borplan, né til hliðar. Hæð vegfyllingar og breidd verði haldið í algjöru lágmarki þannig að sem minnst beri á veginum.
2. Efnistaka vegna vegagerðar og borplans, frágangur vegar, borplans og borsvarfs verði í samráði við Náttúruverndarráð.
3. Uppfyllt verði ákvæði, mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994, sbr. reglugerð nr. 378/1994 um mengunarvarnir og leyfi til losunar fráveituvatns.
4. Gengið verði frá skipulagsuppdrætti og hann sendur skipulagsstjórn til afgreiðsu sbr. 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964.

Úrskurðurinn í heild sinni fæst hjá embætti skipulagsstjóra ríkisins, Laugavegi 166, 150 REYKJAVÍK.

Úrskurðinn má kæra til umhverfisráðherra til og með 31. október 1994.

Skipulagsstjóri ríkisins